

Van macht naar diversiteit

'Gender pleit voor hem, ras voor haar. Dus zij wordt het.' Dit is wat kort door de bocht, dus mijn afweging rond het selecteren tussen twee kandidaten volgt nog. Maar het toen, binnen de organisatie, daadwerkelijk gaan voor culturele diversiteit werd recent bevestigd door een interview met Cynthia Mc Leod. Bovendien klopt Gloria Wekker nadrukkelijk op de deur. Als emeritus hoogleraar Gender en Etniciteit blijft zij zich uitspreken. Daarom eerst een toelichting op het denken van deze twee Surinaamse vrouwen.

Diplomatie, *drive* en doorzettingsvermogen

In 2002 had Cynthia Mc Leod met meerdere historische romans haar naam als schrijfster gevestigd. In april zou ze op een literair festival in het programma staan met Michiel van Kempen. Deze Nederlandse literatuurcriticus had tot irritatie van de Surinaamse gemeenschap haar eerste roman niet positief gerecenseerd. En dat, terwijl '*Hoe duur was de suiker?*' een bestseller werd en de koloniale geschiedenis voor een breed publiek in één klap op de kaart zette. De organisatoren zagen op tegen de confrontatie, maar Cynthia haalde op de eerste dag mild en beslist de lont uit het kruitvat. "Michiel, men denkt dat we elkaar in de haren zullen vliegen. Maar je kunt zien, ik heb mijn haar kort laten knippen, zodat het niet mogelijk is."

In een later interview belichtte ze wel haar kijk op zijn kritiek. "Iemand die een historische roman schrijft, heeft een heel ander doel dan iemand die literatuur wil schrijven. Dat zou een recensent zeker moeten begrijpen en

enkele belangrijke data

Cynthia Henri Ferrier wordt geboren op 4 oktober 1936 in Paramaribo, Suriname
1957 schrijft kindermusical *Repelsteeltje*
1957-61 in Nederland HBO-opleiding tot Docent kinderverzorging en opvoeding
1961 huwelijk met Donald A. Mc Leod
1978-91 echtgenoot wordt ambassadeur in o.a. Venezuela en België, zij studeert Afro-Amerikaanse Literatuur en raadpleegt 12 jaar archieven in Nederland, Duitsland en Suriname naar Elisabeth Samson
1987 publicatie *Hoe duur was de suiker?*
in april 1991 wordt ze weduwe
1993 verschijnt studie *Een vrije, zwarte vrouw in het 18^e eeuwse Suriname* bij de vakgroep Culturele Antropologie Utrecht
2000 roman *De Vrije Negerin Elisabeth. Gevangene van kleur* wordt gepubliceerd
2013 verfilming *Hoe duur was de suiker*

hij zou eigenlijk moeten kijken naar de research die is gepleegd. Ook hoe de auteur het materiaal heeft verzameld waardoor die roman tot stand is gekomen. Verder denk ik dat beslist niet alleen de literaire kwaliteit invloed heeft op het succes van een boek, maar zeker ook het onderwerp en het lezerspubliek zelf."

Of Cynthia, als schrijfster van kleur, zich vaker met witte criticasters te verstaan had of heeft, weet ik niet. Maar ongetwijfeld stak ze veel op van een andere Surinaamse, waar ze twaalf jaar research aan wijdde:

Elisabeth Samson

In een notendop? Elisabeth Samson (1715-1771), een zwarte, vrijgeboren, rijke Surinaamse vrouw, kwam twee keer in haar leven in botsing met de koloniale overheersers. Beide keren ging ze haar recht halen in Den Haag en werd uiteindelijk ook door de Staten-Generaal in het gelijk gesteld. Al beperk ik me hier alleen tot haar tweede aanvaring met de overheid, het is werkelijk ten hemel schreiend wat er uit de documenten tevoorschijn komt. Wat speelt er die tweede keer? Elisabeth doet in 1764 officieel aangifte van haar voorgenomen huwelijk met een blanke man. Dat leidt tot consternatie bij de 11 commissarissen van Huwelijkszaken. Tijdens hun vergadering in '*Paramaribo, den 23 Februarij 1764*' komen ze er niet uit en verwoorden hun argumenten in een brief naar een hogere overheidsinstantie. Zo wijzen ze op een plakkaat van een vroegere gouverneur. '*Alle inwoonders worden scherpelijck verboden haer met de negerinnen of indianinnen, veel meer met de vrije indianinnen gemeen te maeken en vleeschelijcke conversatie met die te pleegen.*' Meer contra-argumenten benoemen ze, zoals '*dat het afschuwelijck is, schandelijck ten hoogsten voor een blanke, dat hij, hetsij uit een verkeerde wellust, of om voordeel, sodaanig huwelijk aangaat*'. Maar er wordt ook de andere kant op geredeneerd: '*De reeden voor sodaanig trouwe sijn, dat die zwarte lieden toch anders in hoererij leven*'. Het belangrijkste argument om het huwelijk eventueel toe te staan betrof het leeftijdsverschil tussen de bruid (*in de vijftig jaeren oud*) en haar jongere bruidegom (*in de fleur sijner jaeren*). Naar verwachting zou hij haar overleven, waardoor haar rijkdom '*wel met er tijt onder de Blanken*

zou kunnen koomen, dat niet kwaat is; want al te machtige Vrije Liederen hier te hebben onder de Neegers, daar uit is al veel kwaat te vreesen, omdat het aan onze slaaven al eene Idee geeft, dat Sij Hoog Stijgeren kunnen, als wij.' Drieënhalf jaar getouwtrek tussen verschillende instanties leidde er uiteindelijk toe dat toch toestemming werd verleend. In het *Generaal Kerckeboeck* trof Cynthia deze aantekening: '21 December 1767. Hermanus Daniel Zobre, jongeman van de Gereformeerde Religie, geboortig te 's Hage, oud omtrent 30 jaaren geass. met Joh. Smit en dezelve huysvrouw en Elisabeth Samson, mede van de Gereformeerde Religie, geboortig aan Paramaribo, geass. met de Heer R. <onleesbaar> en dezelve huysvrouw.'

Het echtpaar betrok Elisabeths woning (zie foto), totdat zij op haar 55^e overleed. De commissarissen hadden beider levenskansen dus juist ingeschat. En inderdaad, het geld ging naar de blanken en niet naar haar familie. Haar man erfde percelen, woonhuizen, buitenplaatsen en koffieplantages met een totaalwaarde van f 1.138.000,-. Elisabeths jaarinkomen is berekend op 80 tot 100.000 gulden per jaar. Ter vergelijking: de gouverneur, de hoogst betaalde ambtenaar in de kolonie, had een jaarsalaris van ong. 10.000 gulden. Een predikant van de Nederduytsch Gereformeerde Kerk ontving jaarlijks f. 2.000.

Terecht concludeert Cynthia, dat Elisabeth 'in staat was zelfs binnen een slavenmaatschappij een belangrijke positie te veroveren, alle racistische vooroordelen en tegenwerking ten spijt. Ze wachtte niet tot men iets voor haar kwam doen, maar nam haar lot in eigen handen.'

Onophoudelijk wijzen op onze blinde vlek

Als het over het verleden gaat is het nogal gemakkelijk om nu de juiste kant te kiezen. Misschien mede daarom houdt antropologe Gloria Wekker met haar *Witte onschuld* ons een hoogst actuele spiegel voor. Op 1 juli is het weliswaar 160 jaar geleden dat de slavernij afgeschaft werd, maar met haar case-studies wordt inzichtelijk dat racisme bepaald niet voorbij is. Terecht haalt ze in het voorwoord van de 6^e druk James Baldwin aan: 'Niet alles dat we onder ogen zien kan veranderd worden, maar niets kan veranderd worden totdat we het onder ogen zien.' Zorgen dát we onder ogen komen wat er speelt is Gloria's drijfveer. Met de titel van haar boek wijst ze op een deel van de dominante Nederlandse manier om in de wereld te staan. 'We zijn een klein landje. We bedoelen het goed. Wij zijn niet racistisch.' Maar die claim van onschuld omvat volgens haar niet alleen het niet-weten, maar ook het niet-willen-weten. Dat eerste is direct herkenbaar. Zo was ik tot voor kort onbekend met het levensverhaal van Elisabeth Samson en wist ik niets over Cynthia McLeod. Ik hoorde haar aan en raakte steeds meer geboeid. *So far, so good*. Maar dat tweede, 'het niet-willen-weten', dat hakt erin! Tenminste, als je eerlijk bent. Want de neiging om de ongemakkelijke boodschappen uit *Witte onschuld* niet uit te pakken is groot. Maar met het boek opzij leggen, ben je er natuurlijk niet. De waarheid onder ogen komen is nu eenmaal niet comfortabel. Feitelijk heb je het dan over je blinde vlek. Dat is immers precies het plekje in ieders oog waar

de gezichtszenew intreedt. Dus zelf zul je jouw eigen blinde vlek nooit zien, alleen een ander kan je erop wijzen. Wel, dát doet Gloria Wekker.

Een logische vervolgstap én nog mijn toelichting

'dat Sij Hoog Stijgeren kunnen'. Dat was dus de angst van 'de Blanken' toen. Terwijl dát juist het ideaal is dat we voor ogen horen te hebben: Optimale, persoonlijke ontwikkeling voor ieder mens. Niet ras, gender, handicap of nog een andere categorie als uitsluitend criterium. Nee, één gemeenschappelijk uitgangspunt: alle mensen zijn gelijk. Versterk ieders ontplooiingskansen. Die kant moeten we op. Daarbij helpt het 1 juli als vrije feestdag in te voeren, desnoods in ruil voor Pinkstermaandag. Immers, de afschaffing van slavernij herdenken onderstreept dit ideaal. Dus Keti Koti (= ketenen verbroken) wordt een nationale feestdag.

Dan nog over die selectieprocedure. Zo'n 15 jaar geleden ontstond in onze organisatie een vacature voor een psycholoog. Ik moest kiezen tussen twee, kwalitatief gelijkwaardige sollicitanten – even oud, zonder ervaring, beiden recent afgestudeerd. Wordt het de in Nederland opgegroeide man of de in Suriname geboren en getogen vrouw? De Hoop ggz kent op twee gebieden een scheve verdeling. In de klinieken worden meer mannen opgenomen dan vrouwen. Bovendien werken er meer vrouwelijke dan mannelijke psychologen als behandelaar. Dus voor meer balans verdient de mannelijke kandidaat onze voorkeur. Tegelijk is er nog een ander aspect. In mijn rol als behandelaar sprak ik vooral Nederlanders, maar ook met mensen uit de Antillen, Suriname, Frans Guyana, Argentinië, Brazilië en Columbia. Omdat alle behandelteams uitsluitend Nederlandse psychologen kenden, leek het wenselijk de psychologe van kleur aan te nemen. Zo werd zij het. Inmiddels werk ik er niet meer en denk nu: krijgt ze nog voldoende kansen bij te dragen vanuit haar achtergrond en eigenheid? Toch eens vragen.

